

KENTSEL KORUMA KAVRAMININ EVRİMİ

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ
ŞEHİR YENİLEME KORUMA DERSİ
Prof. Dr. İclal Dinçer**

1980 sonrası... neoliberal politikalar

Evreler:

1980: Piyasaların özgürleştirilmesi için reformlar: deregülasyon ve özelleştirme

1990: Reformların kökleşmesi: devletin tümüyle özel sektöre teslim olma eğilimi

2000: Yeniden düzenleme: Özel sektör dostu yeni kurumlar oluşturarak devletin yeniden düzenlenmesi: Yönetişim

Özellikler ve tartışmalar-1

- **Ayrıcalıklı durumlar yaratılması ve denetim mekanizmalarının işlevsizleştirilmesi**
- **Formel yönetim biçimlerinin yerini enformel yönetim biçimlerinin alması**
- **Sadece özel sektörün değil kamunun da piyasalaşma ekseninde yeniden düzenlenmesi**
- **Suç, yoksulluk gibi sorunların politik içeriklerinden soyutlanıp çeşitli uzmanlıklara havale edilmesi**

Özellikler ve tartışmalar-2

- **Geniş kapsamlı rasyonel, uzun erimli planlamanın yerini rant temelli-spekülatif-parçacı projelerin alması**
- **Stratejik planlama ile getirilen "paydaşların müzakere alanı"nın her grubu kapsamaması**
- **Kamu-özel sektör ortaklık modellerindeki kamu yararının denetlenemez durumu**
- **Yönetim ve planlamanın girişimcilik ve risk yönetimi üzerine kurgulanması**

KENTSEL KORUMA KAVRAMININ EVRİMİ

koruma 19. yy. itibaren DEVLET ODAKLI yapılanma

DEVLET özel sektörü yönlendirici değil Bizzat uygulayıcı

DEVLET Kültür varlıklarının korunmasından sorumlu

Kamunun ortak değeri Kamu yararı ilkesi

KENTSEL KORUMAda politika

**Tarihi çevrenin
belge niteliđini – estetik deđerini ön plana çıkarmak**

Prag-ekCum

KENTSEL KORUMAda politika

**Tarihi çevreyi kullanarak
sembolik-kolektif bellek yaratmak x ortadan kaldırmak
savaş sonrası kentleri**

Mostar Köprüsü

KENTSEL KORUMAda politika

Tarihi çevrenin kamusal-ticari amaçla yeniden kullanımı

yeniden işlevlendirmede kültürün rolü

dönüşüm stratejilerinde kültürü araçsallaştırmak

eylem odaklı parçacıl planlama

KENTSEL KORUMAda politika

Tarihi kentin/mekanın bir aktiviteyle temsili

dünya miras kenti-kültür başkenti-festival-film-edebiyat mekanları

kültürel kenti markalaştırmak

Weimar-1999-AKB

KENTSEL KORUMAda politika

Tarihi çevrenin taklidi

kopyalanıp başka yerde yeniden yapılması/sahte tarihi evre

"disneyland"lařtırma

Kremlin Palace-Antalya

KENTSEL KORUMAda yönetim modeli:

DEVLET x GİRİŞİMCİ

Olumlu etkiler:

- tarihi çevrenin kullanımının teşvik edilmesi
- toplumsal aktiviteler için odak yaratması
- yerel ekonomileri canlandırması
- iyi yönetim ve finans kaynağı yaratması

Olumsuz etkiler:

- planlama sürecinin kesintiye uğrama riski
- sahte kimlik yaratma riski
- mekansal kutuplaşma ve yerelin dışlanması riski

kültürel mirasın korunmasında yeni yaklaşımlar

- **Kültürel Peyzaj – Cultural Landscape**
- **Tarihi Kent Peyzajı – Historic Urban Landscape**
- **Faro Sözleşmesi – Council of Europe Framework Convention
on the Value of Cultural Heritage for Society**
- **Alan Yönetimi, Yönetim Planı – Site Management**

Kültürel peyzaj

Cultural Landscape

Kültürel peyzaj

“Kültürel peyzaj” kavramı

1992 den itibaren UNESCO tarafından tanımlandı;

“kültürel peyzaj” doğanın ve insanın birleşik eseridir.

Doğal çevre tarafından sunulan fiziksel ortam

ve yanı sıra

sosyal, ekonomik ve kültürel güçlerin

kısıtlarının ve fırsatlarının

etkisi altında zaman içinde gelişen

insan yerleşimleri => “Kültürel peyzaj”

Kültürel peyzaj

1.Grup:

Doğal bir peyzajın insan eliyle tasarlanması ve yaratılması ile oluşan kültürel peyzajlar

2. Grup:

Orijinalliğini muhafaza eden kültürel peyzajlar: Hiç insan eli değmemiş olanlar

3.Grup:

Bütünleşik kültürel peyzajlar: Her iki özelliği de bünyesinde barındıran alanlar

Cultural Landscape and Archaeological Remains of the Bamiyan Valley

Çin-Cultural Landscape of Honghe Hani Rice Terraces

Avusturya: Hallstatt-Dachstein / Salzkammergut Cultural Landscape

Tarihi kent peyzajı

Historic Urban Landscape

Tarihi kent peyzajı

UNESCO: 2005 Viyana Memorandumu

Contemporary Architecture – Managing “the Historic Urban Landscape”

Çağdaş Mimarlık – Tarihi Kent Peyzajını Yönetmek

UNESCO: 2012

Tarihi kent peyzajı anlayışı iki amacı yerine getirmelidir:

- **Mevcut olan tarihi kentsel peyzajın korunması**
- **Gelecekte de korunması gerekecek olan yeni ve kaliteli bir kentsel peyzaj oluşturulması**

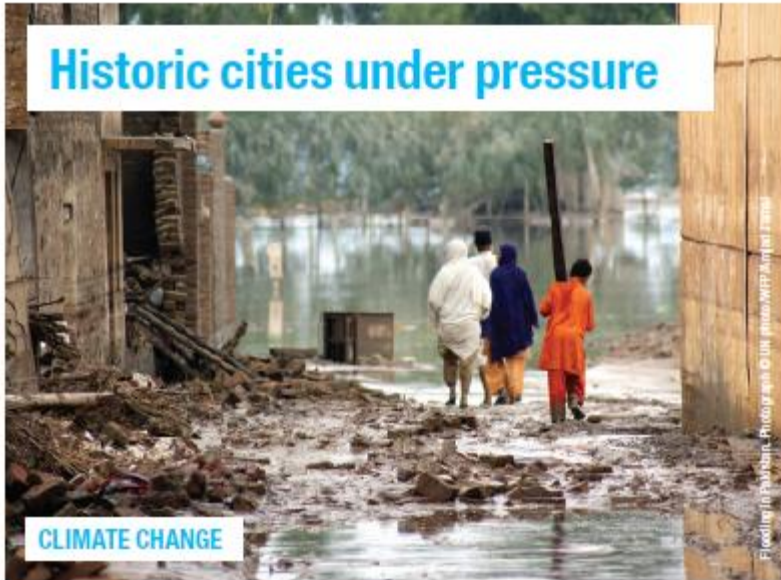
Tarihi kent peyzajı

- **alanın doğal özellikleri**
- **tarihi ve günümüzün yapılı çevresini**
- **zemin üstünde ve altındaki altyapıları**
- **açık alanları ve bahçeleri**
- **arazi kullanım deseni ve mekân organizasyonunu**
- **algıları, görsel ilişkileri**

Aynı zamanda,

- **sosyal ve kültürel uygulamaları, değerleri**
 - **ekonomik süreçleri**
 - **çeşitlilik ve kimliğe ilişkin maddi olmayan boyutları**
- içerir**

Historic cities under pressure

Graz-Avusturya

Kunsthau in Graz, Austria; called the "Friendly Alien" by its creators Peter Cook and Colin Fournier

The headquarter of the cellphone-company "T-Mobile Austria" in Vienna (District "Landstraße"). In front the "Südosttangente"- motorway. Photographed in July.

The City of London skyline as viewed toward the north-west from the top floor viewing platform of London City Hall on the southern side of the Thames. In the foreground: *Dixie Queen* and *Millennium Time* at Tower Millennium Pier.

Gherkin and the Swiss Re Building. opened on 28 April 2004. It is 180 metres 40 floors The building was designed by Lord Roger Foster.

Tarihi kent peyzajı

- “Yerin ruhu”nu tanımlamak üzere **“kültürel haritalama”**yı bir araç olarak geliştirmek
- Sadece çevre sorunlarını değil, görsel, kültürel ve sosyal yönleri de kapsayan **“etki değerlendirmesi”**ni yapmak
- **“Kültürel peyzaj” – “tarihi kentsel peyzaj”** kavramlarını **ilişkilendirmek**
- Giderek artan yatırımlar ve kentsel gelişimler karşısında **“kent planlaması ve mirasın korunması”**nı bütünleşik bir yaklaşımla ele almak
- Kentlerde **“koruma alanları”** veya **“sit alanları”** tanımlarının yeterli olmaması, bu kavramlar yerine **“tarihi kentsel peyzaj”** kavramını yerleştirmek

**Faro Sözleşmesi - Council of Europe Framework Convention
on the Value of Cultural Heritage for Society**

Faro Sözleşmesi: Kültürel Mirasın Toplum için Değeri Konulu Avrupa Konseyi Çerçeve Sözleşmesi - 2005

- Bireylerin gelecek nesillere aktarmak için **bizzat kendilerinin** değer verdikleri unsurların korunması ilkesini savunur
- Miras toplulukları **yerel veya bölgesel** gruplar olabilir
- Faro Sözleşmesi kurumsal yapılara değil, **topluluklara ve bireylere** doğrudan hitap eder, günlük hayatı bir fon olarak kabul eder
- Faro'ya göre, "miras" tarihi bir şehir merkezi ya da turistik bir gösteri alanı **değildir**.
- Yaşam çevresindeki '**sıradan**' ve gündelik hayat miras ortamıdır, kültürel peyzajdır.

Alan Yönetimi

Alan Yönetimi anlayışının temel gerekçeleri:

- **Kültürel ve doğal varlıkların korunmasının sadece fiziksel planlar aracılığıyla gerçekleştirilemeyeceği**
- **Bu sürecin yasal, yönetsel ve mali kaynaklarını tanımlayan belgelere ihtiyaç duyulduğu**
- **Bütüncül bir koruma sisteminin kurulması gerektiği**

Dünya Miras Sözleşmesi' nde **Koruma ve Yönetim**

P.96

Dünya Miras Varlığının korunması ve yönetimi;

kültür varlığının tanımlandığı dönemdeki

bütünlüğünün ve/veya özgünlüğünün

gelecekte de devam ettirilmesinden

ya da geliştirilmesinden emin olunmasıdır”

Dünya Miras Sözleşmesi' nde “etkin yönetim” unsurları

P.111

- Kültür mirasının tüm paydaşlar tarafından tümüyle aynı şekilde algılanması
- Planlama-uygulama-izleme-değerlendirme ve geri besleme döngüsünün çalıştırılması
- Aktörlerin ve paydaşların katılımının sağlanması
- Gerekli kaynakların tahsis edilmesi
- Kapasitelerin geliştirilmesi
- Yönetim sistemi işlevlerinin hesap verebilir ve şeffaf olarak gerçekleşmesi

Dünya Miras Sözleşmesi' nde “etkin yönetim” unsurları

P.110

- Etkili bir yönetim sistemi; **varlığın türü, özellikleri, kültürel ve doğal bağlamı** içindeki gereksinimlerine bağlıdır.
- Yönetim sistemleri **farklı kültürel bakış açılarına göre** çeşitlenebilir.
- **Sistemler;** geleneksel uygulamalar, mevcut kentsel ve bölgesel planlama araçları ve diğer resmi, gayri resmi **planlama kontrol mekanizmalarını birlikte içerebilir.**

Başarılı bir Dünya Mirası Yönetim Planı için şu soruları sormak ve cevabını almak gerekir: English Heritage

1.Alanda ne vardır? Miras alanında yer alan ve sadece üstün evrensel değer taşıyan özellikleri değil tüm kullanımları kapsayan bir tanım yapılmalıdır.

2.Önemli olan nedir ve niçin önemlidir ? Tüm kültür varlıkları öncelik sıralamasına göre tanımlanmalıdır. Bu tanımlama sadece üstün evrensel değer taşıyanları değil, ulusal, bölgesel ve yerel değerleri de kapsamalıdır.

3.Kültür varlıklarını yıpratan nedir ? Kültür varlıklarını yıpratan sorunlar ve bu değerlerin sürdürülebilir kullanımı için izlenecek yollar net olarak tanımlanmalıdır.

Başarılı bir Dünya Mirası Yönetim Planı için şu soruları sormak ve cevabını almak gerekir: English Heritage

4.Kültür varlıklarını yerinde korumak için ne tür politikalar gerekir? Yıpranmalara karşı ve alanın kimliğini ve sürdürülebilir kullanımını geliştirmek için geliştirilecek politikalar açıklanmalıdır (eğitim, tanıtım vb dahil)

5.Politikalar nasıl uygulanır ve izlenir? Planın uygulama araçlarının ve etkinliği için izleme ve gözden geçirme düzenlemeleri tanımlanmalıdır.